

11. ULUSLARARASI KUKLA - GÖLGE OYUNLARI FESTİVALİ VE KONGRESİ

Ahmet BORCAKLI

Millî Kütüphane
Müzik - Tiyatro ve Güzel Sanatlar Şube Müdürü

Sayın Paris Büyük Elçimiz Hasan Esat Işık'ın tavsiyeleri ve Dışişleri Bakanlığı Kültür İşleri Genel Müdürü Sayın Büyük Elçi Semih Günver'in tasvip ve destekleriyle, 22 - 28 Eylül 1972 tarihleri arasında Fransa'nın Charleville - Mézières şehrinde yapılan 11. Uluslararası Kukla - Gölge Oyunları Festivali ve Kongresine ekipce katılarak başarılı sonuçlar alınmıştır.

30 kadar milletin ekipleri, doğu'nun ve batı'nın en güzel kukla ve gölge oyun örneklerini vermek üzere, adı geçen şehire, daha Eylül başında gelmeğe başlamışlardır. Ayrıca Dünya'nın dört bucağından, böyle bir fırsattan yararlanarak, festivali görmek üzere geniş bir meraklı kitlesi de şehrin otel ve pansiyonlarını doldurmuştur. Artakalan ziyaretçiler yerli Fransız aileleri tarafından misafir edilmişlerdir.

Fransa Hükümeti'nin her bakımdan desteklediği bu festival ve kongre (Union Internationale de la Marionnette) UNIMA - France tarafından organize edilmiştir. 61 bin nüfuslu Charleville - Mézières şehri, 11. Uluslararası Festivali, bütün halkı, resmî makamları, okulları ile her türlü kuruluş ve imkânlarıyla coşkun bir şekilde kutlamıştır.

Adından da anlaşılacağı gibi bu uluslararası toplantı iki çalışma alanını kapsıyordu.

A — Kongre

B — Festival

A — 11. Uluslararası Kukla Birliği Kongresi (UNIMA) Fransa Hükümeti Kültür Bakanı'nın huzurlarıyla çalışmaya başlamıştır.

4 Genel Kurul Toplantısı ve 1 Uluslararası Basın Konferansında, UNIMA Genel Sekreterlik çalışma raporları ile UNIMA'nın yeni tüzük değişikliği raporları görüşülerek oylanmış, çağdaş kukla ve gölge oyun-

ları, tiyatroları artistik problemleri üzerine konferanslar düzenlenmiş, tartışmalar yapılmıştır. UNIMA'nın 1972 - 1976 yılları çalışma plânı hazırlanmış ve yeni yönetim kurulu seçilmiştir.

B — Dünya Kukla Tiyatroları Festivali'ne, «Les Petits Comediens de Chiffons de Charleville - Mézières» kumpanyası tarafından evsahipliği yapılmıştır.

27 ulus'un (1) katıldığı bu festivalde 50 kukla ve gölge oyunu ve 4 sinema seansı yer almıştır. Bir haftaya sığdırılan yüklü program sebebiyle bazan aynı saatte çeşitli yerlerde 3 veya 4 gösteri yapılmıştır.

Profesyonel kuklacılardan bazıları 1 Eylül'den itibaren kolektif çalışmalara katılarak Festival için yeni oyunlar yaratmışlardır.

Daha önce Dışişleri Bakanlığı Kültür İşleri Genel Müdürlüğü'nün'ce bu festivalde Karagözü her yönüyle aksettirecek bir ekibin kurulması görevi ve hazırlıkları, sayın Dr. Metin And ile birlikte bana verilmişti. Tarafımızdan lüzümlü hazırlıklar tamamlanmış ve programımız ilgililerin tasviplerine şu şekilde sunulmuştu :

- Karagöz temsili
- Türk Kuklası temsili
- Kitap ve diğer basılı karagöz dokümanları sergisi
- Karagöz filmleri gösterisi
- Karagöz figürleri sergisi
- Karagöz band kayıtları dinletimi
- Bilimsel bildiri

Dışişleri Bakanlığınca uygun görülen ve Festival organizasyonunca da kabul edilen yukarıdaki tasarı gereğince, Karagöz ve Kukla oynatıcısı olarak İstanbul'dan sanatçı Talât Dumanlı ve yardımcısı (eşi) Süreyya Dumanlı öngörülmüş, kitap ve diğer Karagöz dokümanları Millî Kütüphane Koleksiyonlarından seçilerek, sergiler tarafımdan hazırlanmıştır. Filmler ise Başbakanlık Basın ve Yayın Genel Müdürlüğü Film Arşivi'nden alınmıştır. Bilimsel bildiri'nin de Dr. Metin And tarafından

¹ 11. Uluslararası Kukla ve Gölge Oyunları Festival - Kongresine katılan milletler :

Amerika B. D., Arjantin, Avustralya, Belçika, Bulgaristan, Cezayir, Çekoslovakya, Danimarka, Federal Almanya, Fransa, Hindistan, Hollanda, İngiltere, İspanya, İsviçre, İtalya, Japonya, Kanada, Macaristan, Fas, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya, Türkiye, Yugoslavya.

hazırlanıp sunulmasına karar verilmiştir. Fakat son ada Dr. Metin And'ın Festivale katılamaması üzerine, bildiri yerine tarafından kısa bir program notu hazırlanmıştır.

23 Eylül'de Charleville - Mézières'e başkanlığımda giden üç kişilik ekibimizin ilk mutluluğu, Türk bayrakları'nın şehrin her caddesinde, Festivale katılan diğer milletleriyle birlikte dalgalandığını görmek olmuştur.

24 Eylül Pazar sabahı Festival ve Kongre'ye delegelik kayıtlarımız yaptırılmıştır. Daha sonra Karagöz ve Kukla mâlzememiz nakliye şirketinden teslim alınmış ve gösterilerin yapılacağı mahallere götürülmüştür. Aynı gün saat 18 de Talât Dumanlı ve eşi tarafından, şehrin en büyük sinema salonu «Cinéma Alhambra» da önce Karagöz, sonra da Türk El Kuklası oynatılmıştır. Gösteriden önce seyircilere oyunların prensipleri, tipleri ve konusu üzerine hazırlanan program notu okunmuştur.

Karagöz oyunu'nun sağlam yapısı, figürlerin renk ahengi, tiplerinin çeşitliliği, ses ve taklit hünerleri, gerek meslekten olanların ve gerekse meraklı seyircilerin büyük takdirini kazanmış, dakikalarca alkışlanmıştı. Temsilin sonunda, meraklılar kulisi doldurarak sanatçılarla tanışmış, Karagöz ve Kukla mâlzemesini yakından görerek incelemiş ve bilgi almışlardır.

26 Eylül salı günü «Cinéma Palace»ın muhteşem antresinde Karagöz figürleri, kitap ve diğer basılı dokümandan meydana gelen sergimiz açılmış, ayrıca bir de Kukla köşesi hazırlanmıştır. Aynı akşam bu salon-da karton ve animasyon filmler arasında kısa metrajlı Karagöz filmimiz gösterilmiştir. Sergimiz ve film büyük ilgi uyandırmıştır.

28 Eylül Perşembe günü saat 18 de ise «Foyer Social» Salonu, Hayâli Küçük Ali'nin «Gülme komşuna gelir başına» adlı renkli Karagöz filminin oynatılmasına tahsis edilmiştir. Kalabalık bir topluluk tarafından seyredilen filmin bitiminde, gerek renklerin güzelliği ve gerekse oyun tekniği övgülerle alkışlanmıştır.

Aynı gece şehrin anıtsal yapısı olan «Hôtel de Ville» de, Festival ve Kongre'nin kapanışı dolayısıyla yapılan büyük resepsiyonda, organizasyon başkanı Sayın Jacques Félix, Türk ekibi yöneticisi olarak beni kutlamış, sergi, film ve diğer gösterilerimizin başarısından dolayı bir madalya vererek onore etmek nezaketinde bulunmuştur. Değerli sanatçı Talât Dumanlı'ya da ayrıca bir madalya verilmiştir.

Ekib Türkiye'ye dönmüş ve götürülen mâlzeme de 16 Ekim tarihinde Star Nakliye Şirketi tarafından yurda getirilerek ilgili makamlara eksiksiz olarak teslim edilmiştir.

Yorucu fakat o kadar da şerefli bir görevi başarmanın sevincini bizimle paylaştıklarından emin bulunduğum Dışişleri Bakanlığı ve Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı ve Millî Eğitim Bakanlığı Sayın Yetkililerine teşekkürlerimi arz ederim.

Ekibin mâlzemesini ve oynatımcı Sayın Dumanlı'ları Türkiye'ye uğurladıktan sonra, kendi imkânlarımla, 29 Eylül - 1 Ekim tarihleri arasında Paris'de yapılan UNIMA'nın 10. Kuruluş yıldönümünü kutlama törenlerine katıldım.

Çok yüklü bir program, «Reims» şehri'nin modern kültür merkezi ni «Maison de la Culture André Malraux» ziyaretle başladı. Her çeşit sanat ve kültür çalışmalarına elverişli olarak inşa edilen bu kuruluşlardan bir diğerini de «Pontoise» sanayi şehrinde gördüm. Göremediğim daha bir çok bu çeşit merkezlerin olduğu söyleniyor. Görülüyor ki, Fransızlar teknoloji ve sanayi sebebiyle insanları mekanikleştirip, maddileştirmenin kötü sonuçlarını anladıkları için, hümanistik bilim ve sanatları adı geçen bölgelere mükemmel şekilde, kültür merkezleri yoluyla sokmak ve canlandırmak çabası içindedirler. Törenler vesilesiyle «Pontoise» Kültür merkezi'nde sunulan dünya kukla ve gölge oyunları sergisi içinde, Fransızlar tarafından hazırlanmış bir «Karagöz» köşesi görmek benim için hoş bir sürpriz oldu. Bu köşede, ışıklandırılmış 14 Karagöz sureti, 3 büyük boy resim ve 2 afiş yer almıştı.

Millî Eğitim ve Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı tarafından görevlendirildiğim diğer bir kongreye de 3-7 Ekim tarihleri arasında Brüksel'de katıldım. 10. Uluslararası Sahne Sanatları Müze - Kütüphaneleri olan bu toplantıda «Türk Sahnesinde Müzik» konusunda bir bildiri sundum. Bu vesileyle de Dışişleri Bakanlığımızın aracılığı ile Brüksel'de «Théâtre Nationale de Belgique'in muhteşem antresinde açılan, grafik sanatçımız Mengü Ertel'in «Tiyatro Afişleri Sergisi»ni görmek bahtiyarlığına erdim. Fakat Kongre dolayısıyla hazırlanan bu önemli sergiden, Kongre organizasyonu'nun haberi yoktu. Benim de tesadüfen gördüğüm sergiyi bir oturumun başında anons ettirdimse de, program çakışması yüzünden delegelerin bir çoğu sergiyi görmek fırsatını kaçırdılar.